

De Franse regering staat zwaar onder druk van de boeren die hardhandig protesteren tegen de afschaffing van landbouwsubsidies – de grootste kostenpost voor de EU. Zal Sarkozy het Franse voorzitterschap gebruiken om de liberalisering af te zwakken?

anderen op te leggen. Hoewel een Franse bankier, Duisenbergs opvolger Jean-Claude Trichet, in Frankfurt de scepter zwaait, heeft de Franse president de bank vaak aangevallen. Hij hekelde de monetaire preoccupatie van de ECB, die alleen met inflatiebestrijding bezig zou zijn, en ook Trichets optreden tijdens de Amerikaanse kredietcrisis kon Sarkozy's goedkeuring niet wegdragen. Bovendien trekt de Franse regering zich weinig aan van de strakke voorwaarden van de ECB die gelden voor de begrotingstekorten van de lidstaten die de euro gebruiken.

Dat de Franse president de EU-partners wil imponeren blijkt uit de begroting voor het Franse voorzitterschap, die drie keer hoger is dan voor het voorzitterschap van 2000 en hoger is dan van Portugal in 2007, en die aanleiding gaf voor een aanvaring met de begrotingscommissie van het Franse Senaat vorig jaar.

Bij het ter perse gaan van dit artikel sprong president Sarkozy weer in het vliegtuig, in een poging drie andere mannen met dadendrang, Medvedev en Poetin in Moskou, en Saakasjvili in Tbilisi, te winnen voor een Frans EU-voorstel voor een staakt-het-vuren tussen Rusland en Georgië. De resterende maanden van het Franse voorzitterschap van EU worden door de ontwikkelingen in de Kaukasus nóg spannender dan al verwacht. •

De mens als grondstof

In de Kunsthal in Rotterdam is momenteel een indringende tentoonstelling te zien over PI05049. Ontwerper Christien Meindertsma laat zien dat een varken een mondiaal product is geworden dat bestaat uit minstens 187 deelproducten. Het spierweefsel van het varken wordt als vlees opgegeten, de rest wordt onder meer gebruikt voor de fabricage van bier, taart, medicijnen, munitie, shampoo, brood, lucifers, hartkleppen, remschijven en kauwgom en soms als donorlichaamsdeel voor de mens (xenotransplantatie).

Maar is het varken wel zo anders dan de mens? In hoeverre is de mens een product, een barcode? Om te beginnen zijn er natuurlijk de menselijke grondstoffen energie, kracht en kennis die als product worden verhandeld. De economie draait op de kapitalisering en exploitatie van deze menselijke grondstoffen. Veelzeggend is het taalgebruik over de inzet van werknemers: menselijk kapitaal, *human resource*, *braingain*. De economie die de mens als input gebruikt voor de creatie van geld toereert overigens geen permanente inefficiënties. Zygmunt Bauman spreekt cynisch over de productie van 'menselijk afval', doelend op de wijze waarop de arbeidsmarkt mensen 'filtert' (ouderen, permanent zieken, laaggeschoolde migranten) en 'dump't' in opvanghuizen en kampen. In dat verband lijkt onze economie veel op wat organisatieskundige Jaap Peters een 'intensieve menshouderij' noemt.

Maar de mens wordt niet alleen economisch gecodeerd, ontleed en verhandeld, ook fysiek. Bloed, nier, alvleesklier, beenmerg, bot, hoorndvies, lever, hart, longen en spieren worden nu reeds getransplanteerd van de ene naar de andere mens. Met zenuwcellen en hersenen wordt geëxperimenteerd. De transplantaties van delen van het lichaam vinden soms uit solidariteit plaats, maar steeds vaker tegen betaling. Want doordat de technische mogelijkheden om de dood tijdelijk uit te stellen groter zijn geworden, is ook de vraag naar en de marktprijs van de menselijke grondstoffen de laatste decennia flink gestegen. De uitwas hiervan is de steeds grimmigere zoektocht naar goedkope menselijke grondstoffen. Al langer was bekend dat nieren soms illegaal en goedkoop ingekocht worden bij mensen in armere gebieden. Maar er is ook een handel ontstaan in geaborteerde foetussen die gebruikt worden voor medische toepassingen. En voor een kleinigheid of onder dwang staan mensen haren af, die vaak door kinderhanden worden ontfarf, en vervolgens illegaal of semilegaal als peperdure *hair extensions* aan de rijke consument worden verkocht. Naast de verhandeling van arbeidskracht en lichaamsdelen worden ook delen van de mens gekweekt, zoals door gentechnologie, embryoselectie, klonen en *tissue engineering*. Het beeld van de mensenfabriek komt dichterbij. Kortom, de mens heeft net als het varken steeds meer weg van een industrieel product. Ook de mens wordt (genetisch) gecodeerd aangeboden op de schappen van de mondiale markt. Het lichaam van de mens is een ding geworden. De consumptie van het menselijk lichaam stopt vooraansnog bij het eten ervan. Dat blijft beperkt tot spreekwoordelijke consumptie als in 'lekker ding' en 'om op te vreten'. Voor de rest lijkt de mens net als het varken of de kip: een veelzijdig stukje vlees. •

Onze economie lijkt veel op een intensieve menshouderij.